

BÖLÜM 23

TÜKETİCİLERİN TÜKETİM VE KREDİ TALEBİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER¹

Alper COŞKUN²

Arzu ŞENER³

GİRİŞ

Krediler, literatürdeki en yaygın tanımı ile taraflardan birinin fonlarını bir karşılık talep ederek diğer tarafa kiralamayı kabul ettiği ticari ve finansal bir işlemdir (Rosenberg, 1982, s. 312). Bu doğrultuda kredi, belirli bir süre sonra ödemek vaadi ile satın alma gücünün bu süre zarfında başka bir kişi ya da kuruma devredilmesi işlemidir (Irwin, 1965, s. 1). Başka bir tanıma göre bankaların yapacakları araştırma sonucunda, tüzel ya da gerçek kişilere bankanın iç politikaları, öz kaynakları ve yasaların izin verdiği ölçütlerde teminatsız ya da bir teminat karşılığında para ya da kefalet verilmesi biçiminde tanımlanmış olanaklara kredi adı verilmektedir (Aras, 1996, s. 8).

Kredi imkanlarının artmasıyla birlikte tüketicilerin harcamalarının finansmanında tasarrufların yerini artan tüketim harcamaları ile birlikte kredi kullanımının aldığı görülmüştür. Herhangi bir mali desteğe ihtiyaç olduğunda başkalarından borç almaktansa kredi kullanma eğilimi yaygınlaşmış, yeterli mali imkan olmadığı durumlarda ev, araba vb. büyük meblağlı satın alımlarla birlikte tatil, telefon, tablet vb. düşük tutarlı küçük eşyaların temininde ve yaşamdan zevk alınan ürünlere beklemeden sahip olma imkanı sağladığından kredi kullanımını tercih edilir hale gelmiştir.

Artan tüketici kredileri ile tüketicilerin harcamaları, tüketicilere sunulan mal ve hizmetlere talep artmakta, satıcılara yönelen fon akışı neticesinde piyasa canlanmakta ve bu durum en nihayetinde milli geliri artırmaktadır. Bankalar açısından tüketici kredileri kredi portföylerini çeşitlendirerek risklerini dağıtabildikleri, görece daha karlı bir alan konumunda bulunmaktadır.

¹ Bu çalışma; Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Arzu ŞENER danışmanlığında hazırlanan "Türkiye'de Tüketiciler Açısından Kredi Uygulamalarına ve Mevzuata İlişkin Genel Değerlendirme" başlıklı doktora tezinin bir bölümüdür.

² Dr. Alper COŞKUN, Ticaret Bakanlığı, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı, alp.coskun@ticaret.gov.tr

³ Prof. Dr. Arzu ŞENER, Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü, asener@hacettepe.edu.tr

sonuçlanan kredi kullandırım mekanizmalarının hayata geçirilmesi uygun olacaktır. Son olarak tüketicilerin borçlanmaya yönelik tutumlarının değiştirilebileceği unutulmamalıdır. Örneğin materyalist kişilerin, sürekli ortaya çıkan ve bitmeyen yeni ihtiyaçlarının karşılanmaya çalışılması sürecinde aşırı kredi kullandırmalarını engellemek amacıyla yasal takibe düşen tüketicilerin yeni kredi kullandırmalarını zorlaştırmaya veya benzeri düzenlemeler yürürlüğe konabilir.

KAYNAKLAR

- Achtziger, A., Hubert, M., Kenning, P., Raab, G. & Reisch, L. (2015). Debt out of control: The links between self-control, compulsive buying, and real debts. *Journal of Economic Psychology*, 49, 141–149. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2015.04.003>
- Akın, T. (2018). *Tasarrufların makroekonomik performansa etkileri: Kuram ve Türkiye örneği* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.
- Akipek, Ş. (1999). *Türk hukuku ve mukayeseli hukuk açısından tüketici kredisi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aksoy, E. (2005). *Türk bankacılık sisteminde bireysel krediler ve bankacılık altyapısının paylaşımı (Ortak ATM ve POS kullanımı)* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi] Beykent Üniversitesi.
- Alpergin, P. (1990). *Bireysel bankacılık*. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği. Yayın No: 160.
- Altan, M. & Göktürk İ.E. (2007). Türkiye’de kredi kartlarının toplam özel nihai tüketim harcamalarına etkisi: Bir çoklu regresyon analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 25-47.
- Altan, M. & Göktürk İ.E. Laibson, D. (1997). Golden eggs and hyperbolic discounting. *The Quarterly Journal of Economics*, 112 (2), 443-477.
- Altunöz, U. (2014). Tüketim fonksiyonu ve Türkiye için gelir-tüketim ilişkisinin ampirik analizi. *In International Conference on Eurasian Economies*, 1-7.
- Aras, G. (1996). *Ticari bankalarda kredi portföyünün yönetimi*. Ankara: SPK Yayınları, Yayın No: 30.
- Ayaroğlu, P. (1990). Tüketicinin finansmanı: Riski tabana yaymak. *Bankacılar Dergisi*, 1 (1), 51-64.
- Aydın, N. (2006). *Bankacılık uygulamaları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bless, H. & Igou, E.R. (2005). *Mood and the use of general knowledge structures in judgment and decision making*. T. Betsch & S. Haberstroh (Ed.), *The Routines Of Decision Making* (s. 193–210). Mahwah, N.J., London: Lawrence Erlbaum.
- Çınar, R. & Erciş, A. (1992). Genç pazarın banka hizmetlerini tercihleri üzerine bir saha araştırması. *Pazarlama Dünyası*, 37.
- Demirezen, Ö. (2015). *Türkiye’de kredilerin özel tüketim harcamalarına etkisi* (Yayın No: 2941) [Uzmanlık tezi]. T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- Disney, R. & Gathergood, J. (2013). Financial literacy and consumer credit portfolios. *Journal of Banking & Finance*, 37(7), 2246-2254.
- Duesenberry, J.S. (1949). *Income, saving and the theory of consumer behavior*. Cambridge: Harvard University Press..
- French, D. ve McKillop, D. (2016). Financial literacy and over-indebtedness in low-income households. *International Review of Financial Analysis*, 48, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2016.08.004>
- Friedman, Milton (1957). A theory of the consumption function. Princeton: Princeton University Press, s. 20-37. <http://www.nber.org/chapters/c4405.pdf>
- Gathergood, J. (2012). Self-control, financial literacy and consumer over-indebtedness. *Journal of Economic Psychology*, 33(3), 590-602.
- Güney, A. (2007). *Banka işlemleri*. İstanbul: Beta Basımevi.
- Güreşçi Pehlivan, G. & Utkulu, U. (2007). Türkiye’nin tüketim fonksiyonu: Parçalı hata düzeltme modeli bulguları. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (14), 39-65.

- Hayta, A. (2009). Sürdürülebilir tüketim davranışının kazanılmasında tüketici eğitiminin rolü. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 143-151.
- Hall, R.E. (1978). Stochastic implications of the life cycle-permanent income hypothesis: Theory and evidence. *Journal of political economy*, 86(6), 971-987.
- Holmes, C. (2011). The impact of credit constraints on private aggregate consumption. *Business, Finance ve Economics In Emerging Economies*, 6 (1), 62-89.
- Irwin, R.D. (1965). *Credit management handbook national association of credit management*. Credit Research Foundation.
- Kamleitner, B., Hoelzl, E. & Kirchler, E. (2012). Credit use: Psychological perspectives on a multifaceted phenomenon. *International Journal of Psychology*, 47(1), 1-27. <https://doi.org/10.1080/0207594.2011.628674>
- Kandil, M. & Mirzaie, I.A. (2011). Consumption, credit, and macroeconomic policies: Theory and evidence from the United States. *Global Economic Review*, 40 (3), 323-360.
- Kaya, S. (2018). Türkiye'nin tüketim fonksiyonu: Yapısal kırılmalı zaman serisi analizi (1998-2016). *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 1-34.
- Keynes, J.M. (1936). *The general theory of employment, interest and money*. McMillan: London, United Kingdom.
- Kim, K.T. & Lee, J. (2018). Financial literacy and use of payday loans in the United States. *Applied Economics Letters*, 25(11), 781-784. <https://doi.org/10.1080/13504851.2017.1366635>
- Kuznets, S. (1946). *National product since 1869*. National Bureau Of Economic Research, Newyork.
- Kuzu, D.A. (2018). *Kredi hacmini belirleyen faktörler: Türk bankacılık sektörü uygulaması* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Başkent Üniversitesi.
- Laibson, D. (1997). Golden eggs and hyperbolic discounting. *The Quarterly Journal of Economics*, 112 (2), 443-477.
- Lerner, J. S., Li, Y. & Weber, E. U. (2013). The financial costs of sadness. *Psychological Science*, 24(1), 72-79. <https://doi.org/10.1177/0956797612450302>
- Lerner, J. S., Li, Y., Valdesolo, P. & Kassam, K. S. (2015). Emotion and decision making. *Annual Review of Psychology*, 66, 799-823. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010213-115043>
- Lester, D. (2017). Hierarch of Needs (Maslow). V. Zeigler-Hill & T.K. Shackelford (Ed.), *Encyclopedia of personality and individual differences* (s. 1-6). Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-28099-8_1483-1
- Maison, D. (Ed.) (2019). *International series on consumer science*. The Psychology of Financial Consumer Behavior. Cham, Switzerland: Springer.
- Mankiw, N.G. (1992). *Macroeconomics*. New York: Worth Publishers.
- Modigliani, F., & Brumberg, R. (1954). *Utility analysis and the consumption function: An interpretation of cross-section data*. Franco Modigliani, 1(1), 18-45.
- Palley, T.I. (2010). The relative permanent income theory of consumption: A synthetic Keynes-Duesenberry-Friedman model. *Review of Political Economy*, 22, (1), 41-56.
- Rosenberg, M.J. (1982). *Dictionary of banking and finance*. Hoboken, New Jersey: John Willey and Sons Inc.
- Sivri, U. & Eryüzü, H. (2010). Rasyonel beklentiler-yaşam boyu sürekli gelir hipotezinin testi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 11, 90-99.
- Taş, C. (2017). *Tüketim rasyonelitesi açısından kent - köy karşılaştırılması: Bartın ili örneği* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Tekirdağ, A. (2009). *Türkiye'de bireysel kredi artışı ve risk analizi* [Uzmanlık tezi]. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.
- Terzioğlu, K. (2007). *AB'ye uyum sürecinde Türkiye'de bireysel kredilendirme politikasında yapılan değişiklikler ve bu değişikliklerin hizmetiçi eğitimi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Thaler, R.H. & Sunstein, C.R. (2008). *Nudge: Improving decisions using the architecture of choice*. New Haven, Conn., London: Yale University Press.
- Ünsal, E.M. (2009). *Makro iktisat*. Ankara: İmaj Yayıncılık.

- Van Rijckeghem, C. (2010). Determinants of private saving in Turkey: *An update. Boğaziçi Üniversitesi İktisat Bölümü Çalışma Tebliği*, 4, 1-97.
- Vieira, K.M., Oliveira, M.O.R. & Kunkel, F.I.R. (2016). The credit card use and debt: Is there a trade-off between compulsive buying and ill-being perception? *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 10, 75–87. <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2016.03.001>
- Watson, J.J. (2003). The relationship of materialism to spending tendencies, saving, and debt. *Journal of Economic Psychology*, 24(6), 723–739. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2003.06.001>
- Webley, P. & Nyhus, E.K. (2001). Life-cycle and dispositional routes into problem debt. *The British Psychological Society*, 92, 423–446. <https://doi.org/10.1348/000712601162275>
- Yiğit, M. (2009). *İpotekli konut kredisi kullanma eğilimi ve banka seçimini etkileyen faktörlerin karşılaştırmalı analizi: Ankara bölgesinde bir uygulama* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.